

Μακεδονικά

Τόμ. 28 (1992)

Άγνωστες εικόνες του Θεοφάνους του Κρήτος στην Ι. Μ. Γρηγορίου στο Άγιον Όρος

Ε. Ν. Τσιγαρίδας

doi: [10.12681/makedonika.159](https://doi.org/10.12681/makedonika.159)

Copyright © 2014, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τσιγαρίδας Ε. Ν. (1992). Άγνωστες εικόνες του Θεοφάνους του Κρήτος στην Ι. Μ. Γρηγορίου στο Άγιον Όρος. *Μακεδονικά*, 28, 513–514. <https://doi.org/10.12681/makedonika.159>

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΚΡΗΤΟΣ
ΣΤΗΝ Ι. Μ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Στην Ι. Μ. Γρηγορίου φυλάσσονται τρεις εικόνες, που προέρχονται από το αντι-προσωπείο της Μονής στις Καρυές. Οι εικόνες αυτές, που βρέθηκαν στη στέγη του αντι-προσωπείου της Μονής, είναι μικρών διαστάσεων και πρέπει να ανήκουν σε τέμπλο ενός παρεκκλησίου. Οι εικόνες αυτές, που συντηρήθηκαν από τη 10η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων το 1976, είναι οι ακόλουθες:

1. Παναγία ένθρονη βρεφοκρατούσα διαστάσεων 0,745×0,415 (εικ. 1). Στο κάτω αρι-

Εικ. 1. Παναγία ένθρονη βρεφοκρατούσα

στερό τμήμα της εικόνας σώζεται η ακόλουθη αφιερωματική επιγραφή σε μεγαλογράμματη γραφή «Δέησι του δούλου του Θεού Φιλήμονος μοναχού».

2. Χριστός ένθρονος διαστάσεων 0,75×0,46. Από την εικόνα αυτή έχουν εκπέσει τμήματα της ζωγραφικής, ανάμεσα στα οποία τμήμα της κεφαλής του Χριστού από τα χείλη και άνω.

3. Ιωάννης ο Χρυσόστομος ολόσωμος διαστάσεων 0,76×0,44.

Οι εικόνες αυτές, εάν εξαιρέσουμε τα τμήματα της ζωγραφικής που έχουν εκπέσει, διατηρούν τη ζωγραφική επιφάνεια σε πολύ καλή κατάσταση.

Από καλλιτεχνική άποψη οι εικόνες της Μονής Γρηγορίου έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, διότι από εικονογραφική, τεχνοτροπική και τεχνική άποψη παρουσιάζουν στενή σχέση με το έργο του Θεοφάνους του Κρητός. Αυτό είναι ιδιαίτερα αναγνωρίσιμο στην εικόνα της Παναγίας ένθρονης βρεφοκρατούσας, η οποία φυσιογνωμικά και τεχνοτροπικά παρουσιάζει ιδιαίτερη συγγένεια με την εικόνα της Παναγίας Οδηγήτριας της μονής Σταυρονικήτα στο Άγιον Όρος, που είναι έργο του Θεοφάνους και χρονολογείται στα 1545/46 (βλ. Χρ. Πατρινέλη, Α. Καρακατσάνη, Μ. Θεοχάρη, Μονή Σταυρονικήτα, Αθήναι 1974, σελ. 66, εικ. 13).

Έτσι έχουμε τη γνώμη, την οποία θα αναπτύξουμε σε ειδική μελέτη, ότι οι εικόνες αυτές μπορούν να προσγραφούν στην καλλιτεχνική δραστηριότητα του Θεοφάνους του Κρητός και χρονικά να συνδεθούν με την εγκατάστασή του στις Καρυές το 1543, από όπου και προέρχονται [M. Chatzidakis, Recherches sur le peintre Theophane le Cretois, DOP 23-24 (1969-1970) 313].

E. N. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ